

Використання бюджетного дефіциту необхідно обмежити лише фінансуванням видатків розвитку. Даний потужний інструмент стимулювання соціально-економічного розвитку повинен застосовуватись лише з метою здійснення інфраструктурних проєктів, які мають стратегічне значення для національної економіки в цілому.

### *Література*

1. Ведуга Е. Н. Стратегия и экономическая политика государства / Е. Н. Ведуга. — М.: Академический Проект, 2003. — 456 с.
2. Волинський Г. Про якість корпоративного управління / Г. Волинський // Економіка України. — 2009. — № 1. — С. 42—49.
3. Выход России из кризиса. Возможные сценарии развития [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.netda.ru/slovo/krizisl.htm>.
4. Глобальний конкурентний простір: Монографія / О. Г. Білорус та ін.; кер. авт. колективу і наук. ред. О. Г. Білорус. — К.: КНЕУ, 2007. — 680 с.
5. Малевич И. А. Внимание, Китай. — Минск: Харвест, 2000. — 176 с.
6. Татаренко Н. Національна мобілізаційна модель економічного розвитку як відповідь на виклики глобалізації / Н. Татаренко // Зб. наук. праць. Вип. 48. — К.: ІСЕМВ НАН України, 2005. — С. 15—45.
7. Теплицкий Ю. М. «Запад-Восток» и феномен славянской цивилизации. История и альтернативные сценарии развития / Ю. М. Теплицкий. — К.: Аристей, 2005. — 448 с.

УДК 339.162 : 328.162.2

**І. В. Ус**

### **ПОМИЛКИ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКРИЗОВОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ТОРГІВЛІ: СВІТОВИЙ ДОСВІД**

Протягом останніх 100 років практично кожна країна світу, не залежно від рівня свого розвитку, зіштовхувалась з кризами. Чи то Велика Депресія кінця 1920-х — початку 1930-х рр. у США, чи глобальна криза кінця 1990-х рр., кожен раз країни відчували на собі руйнівну силу, яка знищувала їх економіку. Ці кризи є найкращим уроком того, яка державна антикризова політика виявилася вдалою, а яка ні.

З метою виходу з кризи уряди провадили політику жорсткого протекціонізму, вважаючи що закриття свого кордону для товарів та послуг дозволить їм виправити становище. Проте, як показав досвід, така державна політика себе не виправдала. Спроби подолання Великої Депресії та економічного спаду в країнах Західної

Європі шляхом прямого захисту внутрішнього ринку від імпорту за рахунок встановлення високих рівнів мита багато в чому призвели до початку Другої Світової війни, після закінчення якої провідні держави капіталістичного світу визнали той факт, що використання протекціоністських заходів, включаючи квоти і заборони, що перешкоджало розвитку світової торгівлі, призвело до складної ситуації у світовій економіці й торгівлі [1, с. 291]. З метою уникнення в майбутньому міжнародних військових конфліктів було створено кілька організацій та фактично запроваджено доктрину лібералізації торгівлі, згідно якої країни повинні максимально сприяти торговельним потокам. Таким чином, наприкінці 1940-х рр. міжнародне співтовариство держав усвідомило необхідність створення нової системи організації міжнародних торгових відносин. Ця система бачилася у формі єдності багатобічних прав і обов'язків держав, виражених у міжнародно-правових нормах. Безумовно, створення світових інституцій на кшталт ООН і ГАТТ не позбавило країни від криз у майбутньому, проте сприяло збільшенню кооперації, що практично унеможливило конфлікти.

Проте є певні помилки, які поєднують Велику Депресію та кризу кінця 1990-х рр. [2]. Це, в першу чергу, так звана політика «розори сусіда». З початком кризи країни проводять політику скорочення витрат та максимального захисту своїх ринків. Досвід Азійської кризи кінця 1990-х років продемонстрував, що така політика сприяла поширенню кризи на сусідні інші країни світу. З поширенням кризи кожна країна скорочувала імпорт з сусідніх країн, що сприяло спаду в цих країнах.

Загальновизнано, що політика «розори сусіда» 1930-х рр. зіграла важливу роль у поширенні Великої Депресії. Кожна країна, що постраждала від спаду, робила спроби покращити свою власну економіку шляхом скорочення імпорту, що згідно розрахунків повинно було змістити попит споживачів на користь вітчизняної продукції. Країна скорочувала імпорт шляхом встановлення тарифів та шляхом проведення конкурентної девальвації своєї валюти, що сприяло здешевленню власних товарів та подорожчання товарів, вироблених іншими країнами. Проте у міру того, як кожна країна скорочувала імпорт, вона фактично експортувала економічну рецесію до сусідніх країн. Це власне і призвело до появи такого виду державної політики як «розори сусіда».

Під час кризи кінця 1990-х рр. країни також запроваджували політику скорочення свого торговельного дефіциту з метою досягнення позитивного сальдо зовнішньої торгівлі. Основними

напрямами державної політики по досягненню позитивного сальдо в зовнішній торгівлі є збільшення експорту та скорочення імпорту. Досягти збільшення експорту в умовах економічного спаду в країнах, що є основними торговельними партнерами та ринками для збуту продукції, а стан власних фінансових ринків не дозволяє експортерам отримати кошти для розширення своїх виробничих потужностей, доволі важко.

Інший шлях полягає в скороченні імпорту. Власне саме цю лінію державної політики і вибрали країни Південно-Східної Азії під час кризи кінця 1990-х рр. Орієнтована на скорочення фіскальна та монетарна політика поруч з помилковою фінансовою політикою призвели до суттєвого економічного спаду, скороченню доходів населення, що власне і знизило імпорт. Проте ціна такої політики для населення країни та її сусідів виявилася доволі високою. Фактично політика «розори сусіда» призвела до зубожіння країни яка запроваджувала цю політику. Імпорт кожної країни скоротився, що автоматично призвело до скорочення експорту інших країн-сусідів. Скорочення експорту призводило до погіршення економічного становища країн-сусідів, як результат чого кожна з цих країн запроваджувала державну політику, спрямовану на скорочення імпорту. Таким чином рецесія зачепила увесь регіон.

Зазначимо, що скорочення імпорту не призвело до підсилення економік країн Південно-Східної Азії. З поширенням кризи по всім країнам світу сталося уповільнення зростання цього регіону, що призвело до різкого зниження цін на сировинні ресурси, такі як нафта, що призвело до рецесії в тих країнах світу, основним джерело доходів яких є експорт нафти.

Отже, можемо стверджувати, що скорочення торгівлі є хибним напрямом державної політики під час криз. Розуміючи важливість торгівлі для глобального розвитку, ООН на Саміті тисячоліття, якій відбувся у вересні 2000 р. в Нью-Йорку (США), визначила скорочення протекціонізму в торгівлі як один з головних пріоритетів досягнення цілей розвитку тисячоліття.

### *Література*

1. Cooper R. N., Stern R. M. Trade Policy as Foreign Policy. — Cambridge: Cambridge University Press, 1987. — 312 с.
2. Stiglitz Joseph Globalization and its discontents. — Penguin Books, 2003. — 298 p.
3. Доклад ООН о развитии человечества. — М., Издательство «Весь Мир», 2005.